

Täysistunto

Tiistai 16.11.2021 klo 14.01—20.21

24. Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lakialoite LA 24/2021 vp Inka Hopsu vihr ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 24. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.28 **Inka Hopsu vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen koulutuksen laadun ja hyvien tulosten yhteydessä puhumme usein mahdollisuuksien tasa-arvosta: siitä, kuinka peruskoulujärjestelmämme antaa kaikille lähes yhtäläiset mahdollisuudet elämässä eteenpäin. On valitettavaa todeta, että mahdollisuuksien tasa-arvo on suomalaisessa yhteiskunnassa nykyisin monelle vain haave. Lasten väliset osaamiserot ovat peruskoulun alkamisen kynnyksellä niin suuria, ettei niiden kurominen umpeen ole mahdollista nykyisillä resursseilla, ja myös lainsäädännöllä voitaisiin mahdollisuuksia tukea vahvemmin.

Suomen yksi isoimmista haasteista on ollut eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten huomioiminen oppijoina. Vaikka yleisesti suomalaisten oppimistulokset ovat hyviä, on ero äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvien ja vieraskielisten lasten osaamisessa ja oppimistuloksissa poikkeuksellisen suuri, jopa niin kutsutun toisen polven maahanmuuttajien osalta. Pisa-tulosten mukaan Suomeen muuttaneiden perheiden lapset ovat osassa oppiaineita jopa lähes kaksi kouluvuotta valtaväestöön kuuluvien osaamista jäljessä — näin myös pitkän koulutaipaleen jälkeen. Nämä oppimiserot ovat yhä Euroopan suurimpia.

Arvoisa puhemies! Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Valmistava opetus vastaa tällä hetkellä laajuudeltaan vuoden oppimäärää, eikä kunnalla ole velvoitetta järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Suositus toki on. Vuonna 2019 perusopetuksen valmistavaan opetukseen osallistui 2 845 oppilasta. Vieraskielisten oppilaiden osuus perusopetuksessa on ollut kasvussa. Vuonna 2019 perusopetusikäisistä lapsista 7,7 prosenttia puhui äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Tällä hetkellä oppilaat ovat epäyhdenvertaisessa asemassa riippuen asuinpaikastaan sen suhteen, saavatko valmistavaa opetusta vai eivät.

Alueellisen tasa-arvon varmistamiseksi olisi tärkeää muuttaa lainsäädäntöä niin, että kunnilla on velvoite tarjota valmistavaa opetusta sitä tarvitseville. Monesti valmistavasta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

opetuksesta siirrytään myös liian nopeasti perusopetukseen ilman riittävää luokkaan tuotavaa tukea, vaikka oppilas ei ole kielellisesti riittävän hyvin edistynyt opiskellakseen yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti pelkästään isossa ryhmässä. Tällaisessa tilanteessa oppilaan oppiminen ja osaaminen vaarantuvat. Jos luokassa on useita hyvin heikosti suomen tai ruotsin kieltä osaavia oppilaita, opettajalla on melko mahdoton tehtävä taata laadukasta opetusta kaikille oppilaille.

Tämän vuoksi valmistavan opetuksen enimmäiskestoksi pitäisi määritellä vuoden sijaan kaksi vuotta, joista jälkimmäinen lukuvuosi olisi kuitenkin suositeltavaa toteuttaa integroituna opetuksena perusopetuksen luokassa riittävin tukitoimin. Valmistavien luokkien oppilasmäärät saattavat olla suuria. Opetushallituksen suositus on 8–10 oppilasta, mutta tämä ei aina toteudu, ja oppilaat ovat eri-ikäisiä samassa ryhmässä. Joissakin kunnissa ja kouluissa valmistavan luokan oppilaat on integroitu suoraan perusopetuksen ryhmiiin ilman riittävää suomi tai ruotsi toisena kielenä -opettajan — eli S2-opettajan — tai valmistavan opetuksen opettajan antamaa opetusta. Tämän vuoksi perusopetuslakia on tarpeen täsmentää siltä osin, että siinä ohjattaisiin määrittelemään asetuksella tarkemmin opetusryhmien muodostamista ja enimmäiskokoa ja opetuksen järjestämisen tapoja luokamuotoisena tai integroidusti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2016 julkaisema raportti ”Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi” korosti niin ikään sitä, että varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessakaan kaikki maahanmuuttajat eivät saavuta riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Perusopetuksen valmistavassa opetuksessa toimivien opettajien tarve on kasvanut erityisesti vuoden 2015 jälkeen. Lisäksi raportin mukaan kyseisissä opettajaryhmissä kelpoisuustilanne on valmiiksi heikompi kuin muissa opetustehtävissä toimivien. Opettajien koulutukseen ja työn houkuttelevuuteen ylipäätään tulisi panostaa, ja tässä on vielä erityinen ryhmä, joka tätä panostusta tarvitsisi.

Oppilaan tulisi saada kielellisesti tuettua opetusta valmistavan opetuksen jälkeenkin riittävän pitkään. Tähän ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Kun oppilas siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen tai jatkaa valmistavassa opetuksessa integroituna, oppitunneilla pitäisi tarjota oppilaalle kielellisesti tuettua opetusta S2-opettajan tai valmistavan opetuksen opettajan antamana yhteistyössä luokan- tai aineenopettajan kanssa.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa ehdotetaan lakimuutoksia, joiden tarkoituksena on parantaa perusopetukseen valmistavan opetuksen laatua ja saatavuutta, vahvistaa oppilaiden kielellisiä valmiuksia ja viime kädessä vahvistaa osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan. Lakialoitteessa esitetään muutettavaksi perusopetuslain 5 §:n 1 momenttia siten, että kunnalla olisi velvoite järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta sitä tarvitseville ja sen enimmäislaajuudeksi muutettaisiin kaksi lukuvuotta — perusopetuslain 9 §:n 3 momentti. Lisäksi 5 §:ään lisättäisiin viittaus siihen, että perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä ja opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Perusopetuslain 30 §:n 1 momentti: Momentissa täsmennetään valmistavan opetuksen oppilaan oikeutta opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen. Mikäli lakialoite hyväksytäisiin, edellyttäisi se kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettujen lakien muutoksia. Niin ikään vaikuttavan ja tehokkaan lainsäädännön luomiseksi olisi samanaikaisesti säädettävä muutoksia myös asetuksiin, jotka koskettavat opetusryhmäkokoja, opettajien kelpoisuuksia ja opetukseen oikeuttavia korkeakoulututkintoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

Arvoisa puhemies! Oma ensimmäinen vakituinen työpaikkani oli valmistavaa opetusta vastaavassa ryhmässä 90-luvun lopussa. Tästä on tultu jo paljon eteenpäin, ja kokemusta samantyyppisestä oppilasryhmästä on myös myöhemmiltä vuosilta. Integroitu opetus ja tiivis yhteistyö niin sanotun kotiluokan kanssa esimerkiksi liikunnassa ja taideaineissa ovat hyviä mahdollisuuksia saada niin kielenoppiminen kuin kotoutuminen käyntiin reippaasti. Yksin luokanopettajan vastuulle tätä ei voida kuitenkaan jättää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari poissa, edustaja Kinnunen poissa. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

19.36 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa herra puhemies! Ilta on myöhä, mutta haluan antaa tukeni tuolle perusperiaatteelle, joka tuossa edustaja Hopsun puheenvuorossa tuli. Meillä on todella suuri haaste siinä, että maahanmuuttajataustaisten, eri kieliryhmistä, eri puolilta maailmaa Suomeen tulleiden perheiden lasten oppimisen mahdollisuuksissa on todella paljon epäkohtia. Jos katsotaan esimerkiksi, miten maahanmuuttajataustaiset nuoret menevät lukioon: ikäluokasta keskimäärin noin puolet menee lukioon, ja sitten kun katsotaan maahanmuuttajataustaisia nuoria, puhutaan alle kymmenestä prosentista. Se vaihtelee, on ollut 5—6:ta prosenttia, eli tämä kertoo siitä, että meidän täytyy katsoa meidän koulutusjärjestelmää. Kun olin opetusministeri, niin silloin tuo perusopetukseen valmistava opetus oli puoli vuotta ja siihen sai valtioneuvoston. Silloin laajensin sen vuoteen, ja tässä on pitkä matka tultu. Kun katsotaan sitä, mikä tilanne meillä kouluissa on, niin kyllä lähettäisin tämän lakiesityksen suoraan maan hallitukselle, ja katsottaisiin osana meidän reistailevaa oppimisentekijäjärjestelmää kokonaisuudessaan, että miten me luotaisiin tasavertaiset mahdollisuudet sille opinpolulle, ja tämä on yksi keskeinen asia siinä.

Ja tietenkin tätä rahoitusta täytyy, puhemies, katsoa. Hallituksen koulutuspanostukset varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen kehittämiseen ovat suurelta osin pätkärahoitusta. Oppivelvollisuuden pidentämiseen ei ole riittävästi rahaa. Eli nyt täytyisi priorisoida ihan näitä perusasioita, että jokainen lapsi tai nuori, riippumatta taustasta, saisi sen yhdenvertaisen mahdollisuuden opinpolulle. Pidän tätä lakialoitetta erittäin ansiokkaana. Kiitos siitä edustaja Hopsulle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

19.38 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä kommentista edustaja Sarkomalle ja kiitos myös tehdystä työstä ministerinä, niin että tämän korvauksen kesto on saatu jo kuntien osalta pidennettyä sinne vuoteen.

Todellakin kyseessä ovat meidän tulevat työntekijät ja se iso joukko, joka meidän vanhuksistakin myöhemmin pitää huolta ja hoitaa alaa kuin alaa eli on myös sen meidän vienniteollisuuden potentiaali, jos me saamme siellä perusopetuksessa luotua hyvän pohjan ja hyvän kielitaidon niin, että tämä kotoutuminen ja integrointi onnistuu. Tähän tarvitaan käytännön keinoja, ja tämä lakiesitys on yksi niistä.

Kuten täällä aikaisemmat edustajat kiittelivät saamistaan ehdotuksista, niin myös tämä ehdotus on tullut useammalta opettajalta, jotka pääkaupunkiseudulla toimivat ja toivovat lisäresurssia ja mahdollisuuksia hoitaa työnsä kunnolla. Myös avustajaresurssi ja erityisen tuen resurssit ovat tässä tärkeitä. Myös OAJ on osallistunut tämän lakialoitteen kommentoimiseen, ja toivon, että sivistysvaliokunta siihen perehtyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

19.39 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies, kiitos vielä! Haluan sanoa sen, että johdan itse Helsingin ja Uudenmaan kansanedustajien neuvottelukuntaa, ja me tapaamme säännöllisesti — edustaja Hopsu on ollut siellä aktiivisesti mukana. Tapaamme säännöllisesti meidän alueen opettajia varhaiskasvatuksesta yliopistoihin, ja jos joku asia sieltä on nousut jo ennen koronaa, se on se, että opettajat haluaisivat saada opettaa, ja monessa koulu- luokassa on sellainen tilanne, että sitä apua ja tukea lapset ja nuoret eivät ajoissa saa, vaikka tarve erityisopetukseen on kasvanut — me tilastoista nähdään, että sitä ei olla kyetty kouluissa antamaan. Siksi tämä reistaileva oppimisen tuki on sellainen, joka on tärkeä uudistaa, ja sen osaksi — mitä en hallitusohjelmasta olen nähnyt — pitäisi tiiviisti liittää tämä edustaja Hopsun aloite. Onko se sitten kaksi vuotta ja millä tavalla? Täytyy paneutua vielä viimeaikaisiin selvityksiin tässä, mutta kokonaisuudessaan se aika on aivan liian pitkä. Ei voi olla niin, että lapset ja nuoret ovat hyvin erilaisessa tilanteessa.

Puhemies! Haluan sanoa sen, että saattaa tulla suoraan pakolaisleiriltä lapsi, joka pelkää ja istuu pöydän alla, ei osaa sanaakaan kieltä, mitä ympäristössä puhutaan, tai sitten tulee lapsia, jotka ovat tulleet koulusta ja osaavat useata kieltä, ja he ovat samassa luokassa, ja yhden opettajan pitää tällaista isoa ryhmää opettajaa, ja koska se on se sama määrä, mitä tätä valmistavaa opetusta saa, niin on päivänselvää, että se ei ole todellakaan kunnossa. Jos me haluamme, että on ne tasavertaiset mahdollisuudet, niin tämä on se asia, joka varmasti meidän täytyy laittaa kuntoon.

Eli erinomainen aloite, ja toivon, että se otetaan myöskin hallituksen pöydälle, kun tätä oppimisen tukijärjestelmää uudistetaan. Tämän pitäisi olla se keskeinen osa. Ja tietenkin pitäisi kiinnittää huomiota sinne varhaiskasvatukseen, ihan sinne opinpolun alkuun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.